

Medlemsundersøgelse:

Socialpædagogers ytringsfrihed

December 2017

Socialpædagogerne Nordjyllands Medlemspanel

RAPPORT

*Socialpædagogers
ytringsfrihed*

*Socialpædagogerne Nordjyllands
Medlemspanel
December 2017*

*Udarbejdelse: Henrik Jensen,
Hos Journalisterne for
Socialpædagogerne Nordjylland*

Undersøgelse af socialpædagogers ytringsfrihed

Formålet med denne undersøgelse er at klarlægge, om socialpædagoger i Nordjylland har frihed til at ytre sig offentligt, hvis de oplever kritisable forhold i forbindelse med deres arbejde.

Det er vigtigt, at socialpædagoger ikke er bange for at fortælle om det offentligt, hvis de på deres arbejde fx oplever, at forholdene for borgere eller kolleger er urimelige.

Faktisk har socialpædagoger i forhold til mange andre faggrupper en særlig forpligtelse til at bruge deres ytringsfrihed, fordi man som socialpædagog ofte arbejder for og med udsatte borgere, som ofte selv kan have svært ved at gøre offentligheden opmærksom på kritisable forhold.

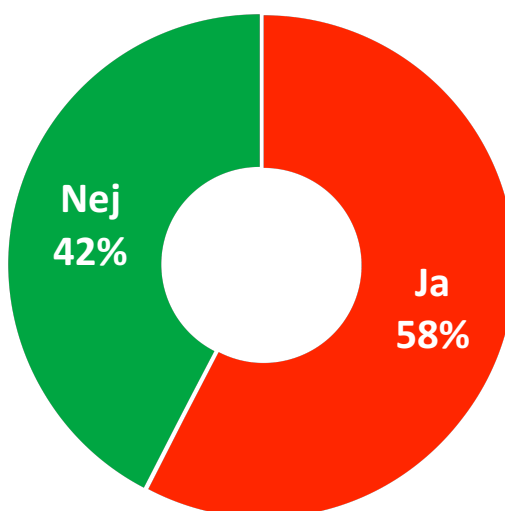
De fleste socialpædagoger har oplevet kritisable forhold

Undersøgelsen viser, at 58 % af de nordjyske socialpædagoger har oplevet kritisable forhold på deres arbejde, som de mener, at offentligheden burde kende til.

42 % har svaret, at de aldrig har oplevet kritisable forhold, som de mener, de burde ytre sig om offentligt.

Figur 1:

Har du på noget tidspunkt oplevet kritisable forhold i forbindelse med dit arbejde, som du mente, at offentligheden burde have kendskab til?

I alt 498 besvarelser. Ja: 287 (58 %) Nej: 211 (42 %)

Både kritisable forhold i nuværende og tidligere arbejde

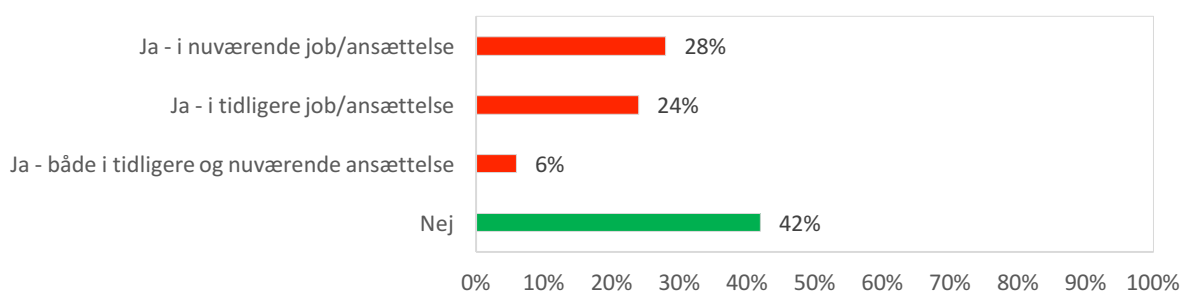
28 % af socialpædagerne i undersøgelsen svarer, at det er i deres nuværende arbejde, at de har oplevet kritisable forhold, som offentligheden burde kende til.

24% svarer, at de kritisable forhold fandt sted i et tidligere arbejde.

6 % af de nordjyske socialpædager har oplevet kritisable forhold i både deres nuværende og tidligere arbejde.

Figur 2:

Har du oplevet de kritisable forhold i dit nuværende arbejde og/eller i dit tidligere arbejde?

I alt 498 besvarelser.

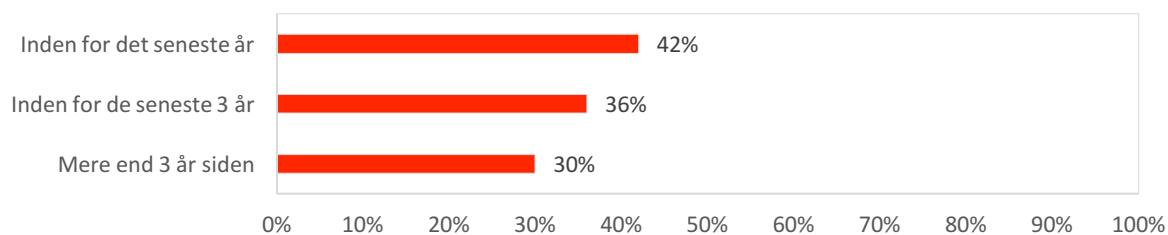
Mange har oplevet kritisable forhold for nyligt

Mange socialpædager har for nyligt oplevet kritisable forhold i forbindelse med deres arbejde. 42 % af de socialpædager, der har oplevet kritisable forhold, som offentligheden burde kende til, svarer, at det er sket inden for det seneste år.

36 % svarer, at det er sket inden for 1-3 år, mens 30 % har oplevet kritisable forhold for mere end 3 år siden.

Figur 3:

Hvor længe er det siden, du oplevede kritisable forhold, som du mente offentligheden burde få kendskab til?

Deltagerne har haft mulighed for at sætte flere krydser, og derfor er summen af andelen mere end 100 % (antal svar i alt: 286).

Kritisable forhold handler mest om arbejdsmiljø og dårlig ledelse

Medlemmerne er blevet spurgt, hvad de kritisable forhold handlede om. Mange svarer, at de har oplevet flere forskellige former for kritisable forhold i forbindelse med deres arbejde.

Næsten 2 ud af 3 medlemmer (65 %) nævner dårligt ”fysisk eller psykisk arbejdsmiljø”, mens de kritisable forhold for 63 % handlede om ”dårlig ledelse”.

Lidt under halvdelen (45 %) svarer, at de kritisable forhold, som offentligheden burde have kendskab til, drejede sig om ”manglende tid til borgerne/arbejdsopgaverne”.

34 % svarer, at arbejdet ikke blev udført fagligt forsvarligt”, 14 % har oplevet ”omsorgssvigt eller lignende”, og den samme andel (14 %) af de nordjyske socialpædagoger nævner, at de kritisable forhold handlede om ”kollegers fejl og sjusk”.

Endelig svarer 5 %, at de har oplevet kritisable forhold i form af ”misbrug af økonomisk karakter”.

9 % svarer, at de har oplevet andre former for kritisable forhold.

Figur 4:
Hvad handlede de kritisable forhold om?

Spørgsmålet er stillet til de medlemmer, der svarer ”Ja” til, at de på et tidspunkt har oplevet kritisable forhold, som offentligheden burde kende til (antal svar: 260).

Medlemmerne har haft mulighed for at sætte flere krydser, og derfor summerer andelen ikke til 100 %. Socialpædagoger, der arbejder som familieplejere er ikke med i denne besvarelse. Familieplejere, som har oplevet kritisable forhold, er blevet stillet samme spørgsmål men har haft andre svarmuligheder (se figur 7).

Socialpædagoger tager oftest kritisable forhold op med kolleger

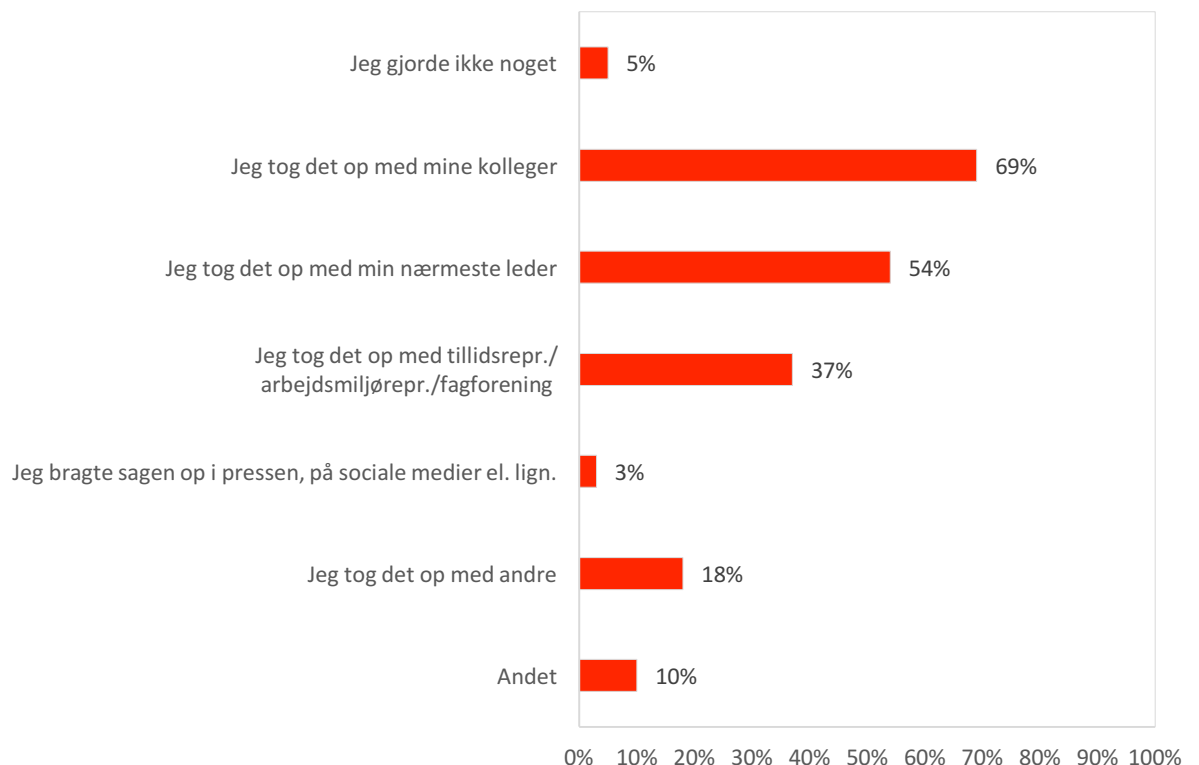
Når socialpædagoger oplever kritisable forhold i forhold til deres arbejde, vælger næsten 7 ud af 10 (69 %) at tage sagerne op med deres kolleger.

Desuden viser undersøgelsen, at 54 % af de nordjyske socialpædagoger har reageret ved at tage kritisable forhold op med deres nærmeste leder, mens 37 % svarer, at de har inddraget deres tillidsrepræsentant, arbejdsmiljørepræsentant eller fagforening i sagerne.

Kun 3 % har bragt kritisable forhold op i pressen, på sociale medier eller lignende.

5 % af socialpædagogerne i undersøgelsen svarer, at de ikke har reageret på de kritisable forhold.

Figur 5:
Hvordan reagerede du på de kritisable forhold?

Spørgsmålet er stillet til de socialpædagoger, der har oplevet kritisable forhold, som offentligheden burde kende til (antal svar: 260). Der har været muligt at sætte kryds ud for flere svar, og derfor er summen af andelen højere end 100 %.

Socialpædagoger, der arbejder som familieplejere, er ikke med i denne besvarelse. De er blevet stillet samme spørgsmål men med andre svarmuligheder (se figur 8).

Familieplejere og ytringsfrihed

Socialpædagoger, der arbejder som familieplejere, har haft deres egne svarmuligheder til flere af spørgsmålene i undersøgelsen.

Det skyldes, at familieplejeres ansættelsesforhold og arbejdsopgaver på nogle områder er meget anderledes end andre socialpædagogers. Familieplejere har desuden ikke "kolleger" eller "en nærmeste leder" at gå til på samme måde som socialpædagoger, der arbejder på fx et bosted eller en institution.

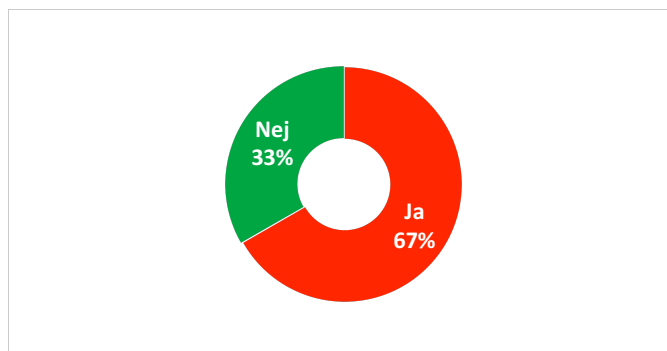
2 ud af 3 familieplejere har oplevet kritisable forhold

Blandt de nordjyske familieplejere er det 67 %, der i forbindelse med deres arbejde har oplevet kritisable forhold, som offentligheden burde kende til.

33 % har ikke oplevet kritisable forhold.

Figur 6:

Har du på noget tidspunkt oplevet kritisable forhold i din ansættelse/dine ansættelser, som du mente, at offentligheden burde få kendskab til? (Kun familieplejere)

I alt 36 besvarelser. Ja: 24 (67 %) Nej: 12 (33 %)

Familieplejere oplever urimelig behandling fra kommuner

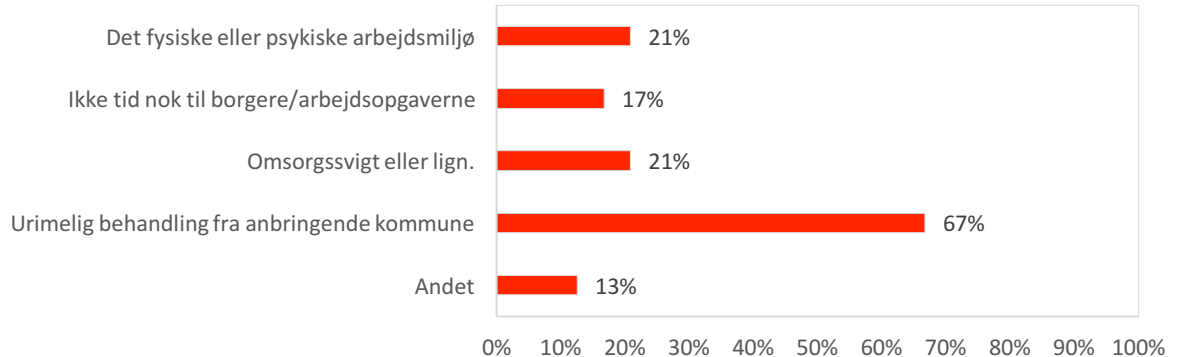
Når familieplejere oplever kritisable forhold, som offentligheden burde få kendskab til, er det oftest samarbejdet med den anbringende kommune, der er problemet.

Hele 67 % af familieplejere svarer, at de kritisable forhold handler om "urimelig behandling fra anbringende kommune".

21 % af familieplejere svarer, at de har oplevet "omsorgssvigt eller lign.", som offentligheden burde have kendskab til.

Samme andel (21 %) nævner dårligt "fysisk eller psykisk arbejdsmiljø", mens de kritisable forhold for 17 % af familieplejere handlede om, at der "ikke er nok tid til borgere/arbejdsopgaverne".

Figur 7:
Hvad handlede de kritisable forhold om? (Kun familieplejere)

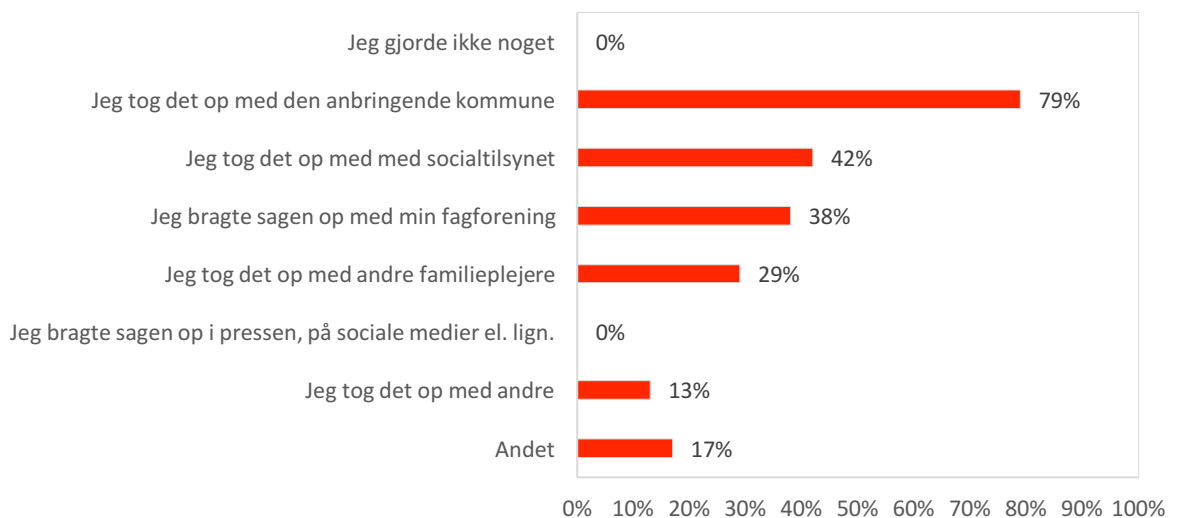
Spørgsmålet er stillet til socialpædagoger i Nordjylland, der arbejder som familieplejere og som har oplevet kritisable forhold, som offentligheden burde kende til (antal svar: 24).
Et tilsvarende spørgsmål er også besvaret af alle øvrige socialpædagoger (se figur 4)
Det har været muligt at vælge flere svar, og derfor summerer andelen ikke til 100 %.

Familieplejere tager kritisable forhold op med kommunen

Næsten 8 ud af 10 familieplejere (79 %) har prøvet at tage kritisable forhold op med den anbringende kommune. 42 % har kontaktet socialtilsynet, 38 % har inddraget fagforeningen, mens 29 % har taget kritisable forhold op med andre familieplejere.

Ingen af familieplejerne i undersøgelsen har svaret, at de ikke reagerede på de kritisable forhold.

Figur 8:
Hvordan reagerede du på de kritisable forhold? (Kun familieplejere)

Spørgsmålet er stillet til familieplejere, som har oplevet kritisable forhold (antal svar: 24).
Et tilsvarende spørgsmål er også besvaret af alle øvrige socialpædagoger (se figur 5).

Flest oplever negative konsekvenser ved at ytre sig

Socialpædagoger, der aktivt har reageret på kritisable forhold ved fx at tage forholdene op med kolleger, ledere, kommune, fagforening eller i pressen, har både oplevet negative og positive konsekvenser ved at bruge deres ytringsfrihed.

Langt de fleste oplever dog, at det har negative konsekvenser at ytre sig.

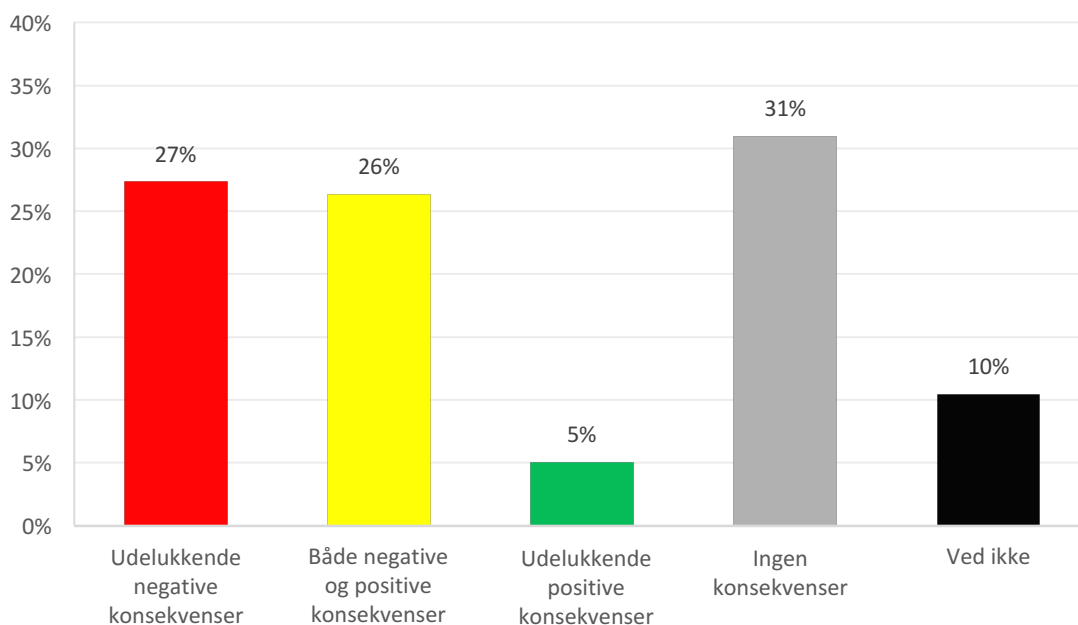
27 % af de nordjyske socialpædagoger, som har reageret på kritisable forhold i forbindelse med deres arbejde, svarer i undersøgelsen, at det udelukkende fik negative konsekvenser for dem, at de valgte at reagere på de kritisable forhold.

26 % oplevede både negative og positive konsekvenser.

For blot 5 % fik det udelukkende positive konsekvenser, at de valgte at ytre sig om kritisable forhold.

Ifølge undersøgelsen oplevede 31 % af socialpædagogerne ingen konsekvenser, mens 10 % svarer "ved ikke".

Figur 9:
Fik det nogen negative eller positive konsekvenser for dig, at du reagerede på de kritisable forhold?

Spørgsmålet er stillet til alle socialpædagoger (også familieplejere), som har reageret på kritisable forhold (antal svar: 278).

Mange negative konsekvenser ved at ytre sig

I undersøgelsen er socialpædagogerne blevet bedt om at uddybe, hvordan de har oplevet, at det har haft negative konsekvenser, at de har valgt at ytre sig og reagere på kritisable forhold.

Blandt de socialpædagoger, der har haft negative konsekvenser ved at ytre sig, svarer 54 %, at det kom til at påvirke deres psykiske arbejdsmiljø.

45 % svarer, at de som konsekvens fik et dårligt forhold til deres leder.

26 % blev kaldt til tjenstlig samtale/en snak om det fremtidige samarbejde. En tilsvarende andel (26 %) fik at vide, at de skulle gå på kompromis med fagligheden.

19 % fik et dårligt forhold til deres kolleger, og samme andel (19 %) svarer, at deres arbejdsforhold blev dårligere efter, at de havde ytret sig.

I undersøgelsen svarer 16 %, at de endte med at blive sagt op, fordi de valgte at ytre sig om kritisable forhold i forbindelse med deres arbejde. 6 % fik en advarsel. 5 % fik at vide, at de ikke måtte udtale sig fremover.

Figur 10:

Hvilke negative konsekvenser fik det for dig, at du reagerede på de kritisable forhold?

Spørgsmålet er stillet til alle socialpædagoger, som har oplevet udelukkende negative konsekvenser eller både negative og positive konsekvenser ved at ytre sig (antal svar: 137). Det har været muligt at sætte kryds ud for flere svar, og derfor summerer andelen ikke til 100 %. Socialpædagoger, der arbejder som familieplejere, er ikke med i denne besvarelse. De er blevet stillet samme spørgsmål men med andre svarmuligheder (se figur 11).

Familieplejere oplever også negative konsekvenser

Socialpædagoger, der arbejder som familieplejere, har meget anderledes ansættelsesforhold end andre socialpædagoger.

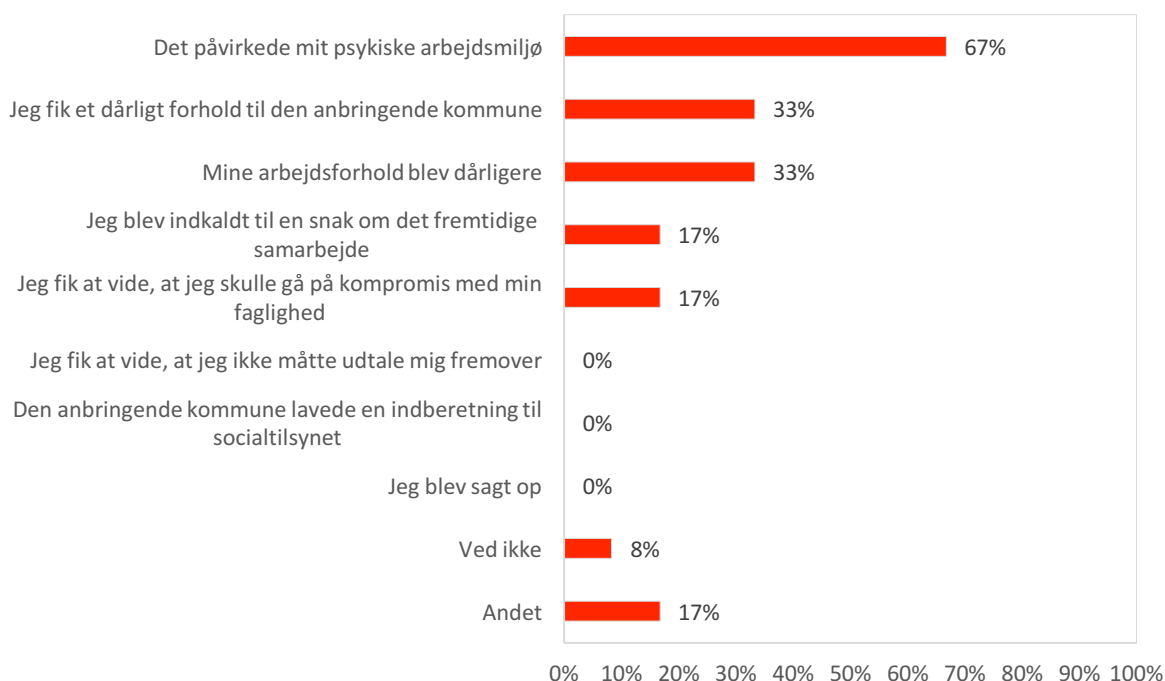
Derfor har familieplejerner til spørgsmålet *”Hvilke negative konsekvenser fik det for dig, at du reagerede på de kritisable forhold?”* haft deres egne svarmuligheder.

Blandt familieplejerner er det også påvirkningen af det psykiske arbejdsmiljø, der er den mest udbredte negative konsekvens ved at ytre sig om kritisable forhold i forbindelse med arbejdet.

Ifølge besvarelserne har familieplejere, der har prøvet at reagere på kritisable forhold, efterfølgende oplevet, at de fik et dårligt forhold til den anbringende kommune, og at deres arbejdsforhold generelt blev dårligere. Nogle er blevet indkaldt til en snak med kommunen om det fremtidige samarbejde eller har fået at vide, at de skulle gå på kompromis med fagligheden.

Figur 11:

Hvilke negative konsekvenser fik det for dig, at du reagerede på de kritisable forhold? (Kun familieplejere)

Spørgsmålet er stillet til alle socialpædagoger, som har oplevet udelukkende negative konsekvenser eller både negative og positive konsekvenser ved at ytre sig (antal svar: 12). Det har været muligt at sætte kryds ud for flere svar, og derfor summerer andelen ikke til 100 %.

Eksempler på negative konsekvenser ved at ytre sig offentligt

Ud over at sætte kryds ved én eller flere svarmuligheder, har alle deltagerne i undersøgelsen haft mulighed for selv at uddybe deres svar på spørgsmålet: *”Hvilke negative konsekvenser fik det for dig, at du reagerede på de kritisable forhold?”*

Hér er nogle eksempler på negative konsekvenser:

”Personalegruppen fik mundkurv på.”

”Jeg fik at vide, at jeg ikke måtte kritisere min arbejdsplads offentligt.”

”Fik at vide, at jeg skulle være loyal overfor forvaltning og politikere, da dette forventes af en leder.”

”Jeg fik at vide, at jeg godt måtte finde et andet job, hvis jeg ikke var tilfreds, hvor jeg var.”

”Det er sket flere gange, at jeg får at vide, at det skal vi ikke snakke om.”

"Jeg fik et dårligt forhold til nogle kolleger."

"Jeg valgte at forlade det private arbejdssted."

"Jeg var sagt op på det tidspunkt, så derfor turde jeg udtale mig. Jeg havde ikke turdet, hvis jeg stadig var i jobbet."

"Fik at vide, at det skulle jeg under ingen omstændigheder bryde min hjerne med. Kunne jeg ikke finde ud af det, skulle lederen nok sørge for, at jeg blev forflyttet."

"Jeg oplevede sladder fra kolleger."

"Jeg fik svært ved at få andet arbejde."

Også positive konsekvenser ved at ytre sig offentligt

De nordjyske socialpædagoger oplever ikke kun, at det har negative konsekvenser, når de bruger deres ytringsfrihed.

5 % af de socialpædagoger, som har brugt deres ytringsfrihed til at reagere på kritisable forhold i forbindelse med deres arbejde, har udelukkende oplevet positive konsekvenser, mens 26 % har oplevet både negative og positive konsekvenser.

Deltagerne i undersøgelsen haft mulighed for selv at uddybe deres svar på spørgsmålet *”Hvilke positive konsekvenser fik det for dig, at du reagerede på de kritisable forhold?”*.

Hér er nogle eksempler på positive konsekvenser:

”Jeg fik det bedre med mig selv.”

”Jeg fik det godt ved at forsvare min faglighed.”

”En følelse af at være stærk faglig og ansvarlig.”

”Jeg fik luft for mine frustrationer.”

*”Jeg valgte at søge et nyt job og fik det.
Det private sted kom efterfølgende
i mediernes søgelys.”*

”Der blev ro på arbejdspladsen.”

”Jeg valgte at være tro mod mig selv og har et skønt job nu.”

”De forhold, jeg bragte op, blev undersøgt, og der blev lavet forbedringer.”

”Arbejdsmiljøet blev væsentligt forbedret.”

”Der blev politisk opmærksomhed på området.”

”Vi blev flyttet fra en bygning med skimmelsvamp til anden adresse uden skimmelsvamp.”

”Der blev ændret på nogle af tingene, og der blev bedre forhold for borgere og kolleger.”

Ledelsen begrænser ytringsfriheden

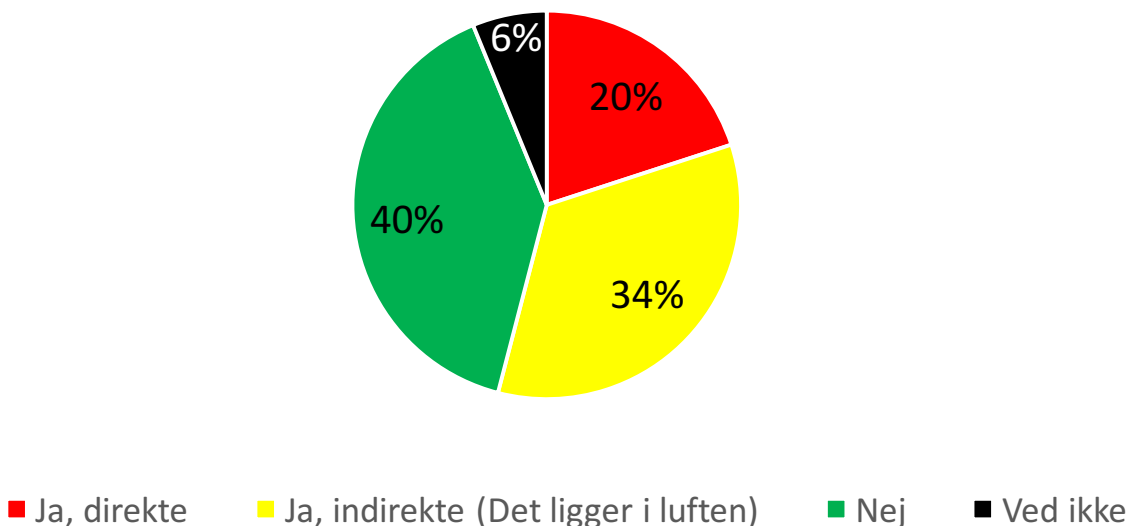
Mere end halvdelen af medlemmerne (i alt 54 %) svarer i undersøgelsen, at de enten direkte eller indirekte har fået at vide af deres ledelse, at de ikke bør ytre sig i offentligheden om forhold på arbejdspladsen.

20 % svarer, at de har fået direkte besked, mens 34 % oplever, at ledelsen indirekte har givet udtryk for det.

40 % af medlemmerne svarer "Nej" til spørgsmålet og 6 % svarer "Ved ikke".

Figur 12:

Har ledelsen på din arbejdsplads givet udtryk for, at du og dine kolleger ikke bør ytre jer i offentligheden om forhold på arbejdspladsen?

Antal besvarelser i alt: 455.

Blandt familieplejerne er billedet nogenlunde det samme.

Her er det knapt halvdelen nemlig i alt 45 %, der svarer, at den anbringende kommune enten direkte (14 %) eller indirekte (31 %) har givet udtryk for, at de ikke bør ytre dem i offentligheden om forhold i ansættelsen. 50 % svarer nej.

Figur 13:

Har den anbringende kommune givet udtryk for, at du ikke bør ytre dig i offentligheden om forhold i din ansættelse? (Kun familieplejere)

Antal besvarelser i alt: 36.

Forventer negative konsekvenser ved at ytre sig i pressen

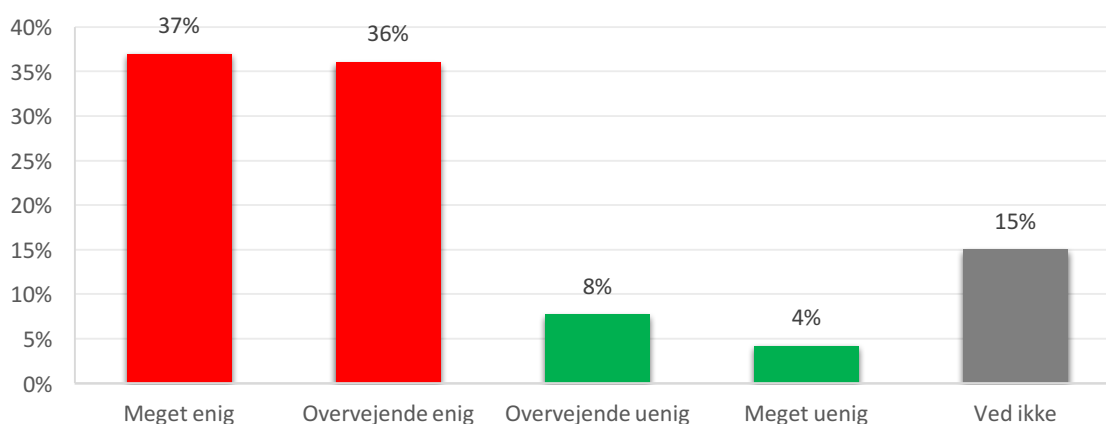
I alt mener 73 % af de nordjyske socialpædagoger, at det vil have negative konsekvenser for dem, hvis de udtaler sig offentligt om kritisable forhold på deres arbejdsplads.

37 % er "meget enige", mens 36 % svarer, at det er "overvejende enige". Omvendt er blot 8 % "overvejende uenige" i at offentlig kritik vil få negative konsekvenser, og kun 4 % er "meget uenige".

Figur 14:

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

"Det vil have negative konsekvenser for mig, hvis jeg udtaler mig offentligt om kritisable forhold på min arbejdsplads f.eks. i pressen, på sociale medier eller lignende."

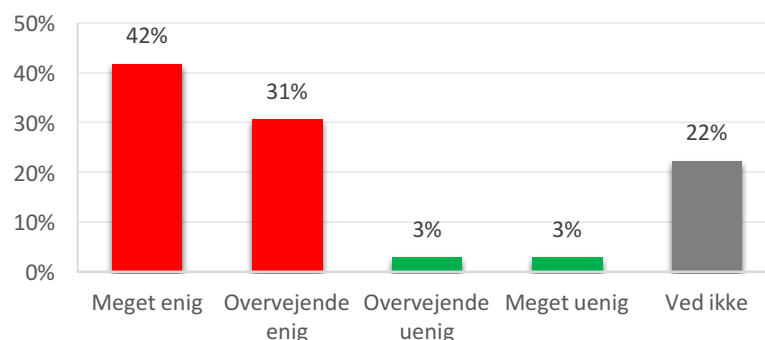
Antal besvarelser i alt: 454.

Igen er billedet blandt familieplejerne nogenlunde det samme. Her er det også i alt 73 %, der forventer negative konsekvenser, hvis de udtaler sig offentligt.

Figur 15:

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? (Kun familieplejere)

"Det vil have negative konsekvenser for mig, hvis jeg udtaler mig offentligt om kritisable forhold i relation til min ansættelse f.eks. i pressen, på sociale medier eller lignende."

Antal besvarelser i alt: 36.

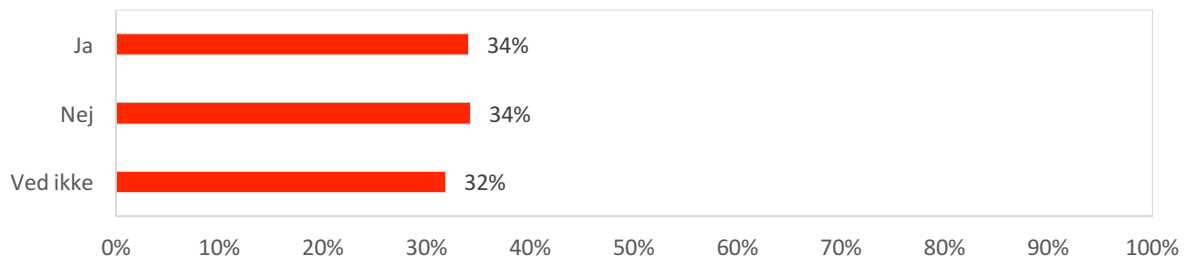
Whistleblower-ordning og retningslinjer

34 % svarer, at de i relation til deres arbejde har adgang til en whistleblower-ordning, hvor de anonymt kan give oplysninger om kritisable forhold (figur 16).

27 % svarer, at der på deres arbejdsplads er aftalt retningslinjer for, hvordan med-arbejderne må ytre sig om arbejdspladsens forhold (figur 17). Ud af disse angiver 73 %, at de aftalte retningslinjer giver dem en klar viden om, hvad man må og ikke må (figur 18).

Figur 16:

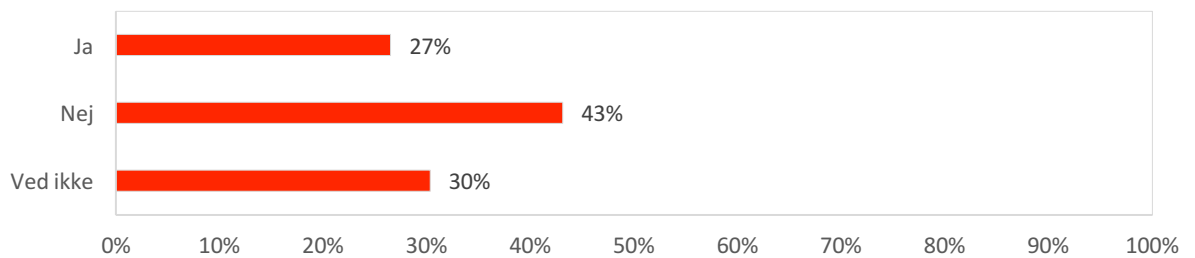
Har du i relation til dit arbejde adgang til en whistleblower-ordning, hvor du anonymt kan indgive oplysninger om alvorlige forhold?

Antal besvarelser i alt: 453.

Figur 17:

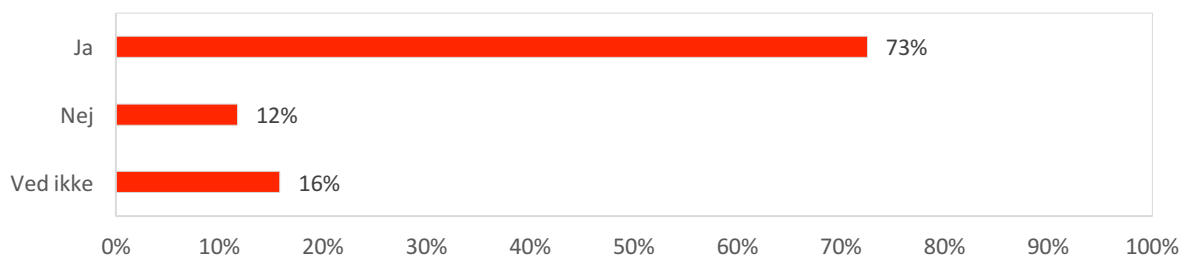
Er der på din arbejdsplads aftalt retningslinjer for, hvordan medarbejderne må ytre sig om arbejdspladsens forhold?

Antal besvarelser i alt: 452.

Figur 18:

Giver de aftalte retningslinjer dig en klar viden om, hvad du må og ikke må?

Antal besvarelser i alt: 120.

Metode

Besvarelsene i denne undersøgelse er indhentet via en elektronisk spørgeundersøgelse blandt medlemmerne af Socialpædagogernes Nordjyllands medlemspanel.

Spørgeskemaet blev udsendt til 636 medlemmer den 10. oktober 2017. Der blev sendt rykkere ud den 13. oktober og den 24. oktober til de medlemmer, der endnu ikke havde svaret.

Målingen blev afsluttet den 13. november.

Af de 636 socialpædagoger i medlemspanelet har i alt 507 besvaret spørgeskemaet, hvoraf 484 har gennemført hele undersøgelsen. Det giver en samlet svarprocent på 80.

Fordeling på arbejdsområder

De nordjyske socialpædagoger, som har gennemført undersøgelsen, fordeler sig således i forhold til arbejdsområder:

Mennesker med sindslidelser (9 %) Børn & Unge området (13 %)
 Mennesker med sociale vanskeligheder og misbrug (9 %)
 Mennesker med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse i botilbud (37 %)
 Område indenfor beskæftigelse, uddannelse og samværstilbud (5 %)
 Mennesker med senhjerneske og demens (5 %)
 Familieområdet (5 %)
 Andet (16 %)

- Mennesker med sindslidelser
- Børn & Unge-området
- Mennesker med sociale vanskeligheder og misbrug
- Mennesker med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse i botilbud
- Område indenfor beskæftigelse, uddannelse og samværstilbud
- Mennesker med senhjerneske og demens
- Familieplejeområdet
- Andet

